

Endnu en dansk Catul

Anmeldelse af *Catul: Samlede digte*

Oversat fra latin af Morten Skou Andersen

Multivers, København 2025. 272 sider, pris 299,95 kr.

*Anmeldt af Mikkel Kølør**

Harald Voetmann udsendte, som de fleste vil vide, sin Catul-oversættelse i 2023, men her blot to år senere har vi ved skæbnens gunst (eller ugunst) fået endnu en oversættelse af Lesbias elsker eller plageånd til dansk af Morten Skou Andersen.¹ Weekendavisens anmelder (28.3.2025) ser ligefrem de to oversættelser som udtryk for “ketchupeffekten” – at pludseligt brydes dæmningen, så det med ét vælter ud med oversættelser af samme tekst – men det er indtil videre en overdrivelse, og vi må nok regne med, at der nu går en generation eller mere, før vi igen står med en ny Catul på dansk. Selv beretter Andersen (s. 215), at han påbegyndte oversættelsen i 2020, men var kommet så langt i 2023, da den anden oversættelse udkom, at han, hvilket må siges at være fornuftigt, ikke har skelet til Voetmanns arbejde. Men eftersom Voetmann kom først, er chokeffekten uretfærdigvis mindre, end man ellers kunne vente af Andersens oversættelse. For når man først har læst, at Voetmann kalder Ameana i digt 41 for “den udkneppede dulle”, bliver man mindre overrasket, når samme pige hos Andersen kaldes for “en tøs så gennemkneppet”. Dette eksempel illustrerer godt, at til tider skal forskellen mellem de to oversættelser afvejes på den fineste guldvægt, og kun de kommende år kan vise, om Gelsteds oversættelse trods sine mangler har vundet klassikerstatus – eller om de nye drenge i klassen kan vippe den gamle kommunistoversætter af tronen.² Et forsigtigt bud er, at der bliver dannet skoler, således at nogle sværger til Voetmann, andre til Andersen, og at der vil blive kæmpet fra digt til digt, verselinje til verselinje, ord til ord.

Til spørgsmålet om, hvorvidt det filologiske miljø i Danmark skal glæde sig over at have fået de to oversættelser af samme forfatterskab inden for et kort tidsrum eller ej, kan der fremføres forskellige argumenter. På den ene side kunne man ærgre sig over, at

* Tak til Bjørn Westerbeek Dahl, Nivå, for at gennemlæse manuskriptet.

1. Voetmann (2023). For en anmeldelse af Voetmann, se fx Kølør (2024).

2. Gelsted (1997).

vi ikke havde fået en oversættelse af en anden klassisk forfatter, der ikke tidligere er oversat til dansk, eller en nyoversættelse til erstatning for eller som supplement til en ældre oversættelse. På den anden side har der længe været behov for et alternativ til Gelsteds ufærdige, ujævne og posthumt udgivne oversættelse. Læg hertil, at Catul nyder en enorm popularitet i gymnasieskolen, og man kan i dag dårligt tænke sig et Latin C-hold, der ikke læser et par Catul-digte. Med andre ord er Catul den lysende stjerne på gymnasieskolens firmament. Mange gymnasielærere vil uden tvivl i de kommende år stille deres elever den opgave at vurdere de forskellige oversættelser: Juel vs. Gelsted vs. Voetmann vs. Andersen.³ Muligheden for at sammenligne ældre oversættelser med flere nyere kan vi kun glæde os over.

Men Catul er ikke blot blevet en del af de klassiske forfatters panteon i gymnasieskolen, eftersom forlagene Gyldendal og Multivers har ment, at den læsende offentlighed ville tage godt imod en Catul-oversættelse. Heri har de nok ret, for det er svært at forestille sig Politiken lave et stort opsat interview med oversætteren af en Cicero-tale eller Tacitus' *Annales*, sådan som dagbladet gjorde med Andersen (5.4.2025) under overskriften "Catul, det gamle Roms sjofle gangstarapper". Med andre ord er der noget ved Catul, der taler til vor tid, og denne smag for Catul har Andersen nu på fornem vis været med til at stimulere og mætte. I det hele taget må det filologiske miljø herhjemme være glad for, at nogen påtager sig det store slid, det er at oversætte og dermed åbne den antikke litteratur for offentligheden. De fortjener en særlig tak for anstrengelserne.

Oversættelsens struktur

Bogen er opbygget sådan, at man først møder digtene i oversættelse, dernæst – hvad der forekommer at være i omvendt rækkefølge – en introduktion til Catul og hans værk. Herpå følger en grundig gennemgang af Catuls metrik, et kommentar afsnit og et afsnit om tekstgrundlaget. Som afslutning har Andersen udarbejdet et praktisk navne-register, der gør det muligt at læse på tværs af digtene og de kommentarsektioner, hvor personerne præsenteres. Man finder også en oversigt over Catuls digte, hvor de er anført med nummer, første verselinje (som et *initium carminis* på dansk) samt en kort beskrivelse af indholdet. Oversættelsen ledsages af billeder med menneskelignende

3. Juel (1937).

figurer i dæmpede, slørede farver, der minder om glasmosaikker. Desværre er de ikke tænkt som illustrationer eller til at indgå i dialog med Catuls værk, eftersom de også er placeret i kommentarafsnittet (s. 234, 246, 256).

Herfra er anmeldelsen disponeret således: Først er der et par bemærkninger til Andersens introducerende afsnit, derpå en behandling af Andersens oversættelsesstrategi og eksempler på oversættelsens styrker. Derefter følger tre afsnit, der behandler de punkter, hvor man i forskellige grader kan forholde sig kritisk til oversættelsen: det tekstkritiske arbejde, fragmenternes relevans og oversættelsens forståelighed.

Catul er Catul

I det introducerende afsnit til Catul og hans tid giver Andersen en kort, men meget fin introduktion til forholdene i den romerske senrepublik og anfører i sin fremstilling relevante romerske nøglebegreber. Det er næsten hele den historiske baggrundsviden, en 3.g-elev bør have om den romerske republik kondenseret til en snes sider. Der er således meget godt at sige om dette afsnit, og nok det eneste, man kunne savne, var en introduktion til opfattelsen af køn i antikken, den såkaldte et-kønsmodel. Men enkelte steder vinder den gode historie eller traditionen over kildekritikken. For Andersen bringer den historie til torvs, at "efter sigende" (s. 199) skulle Catul engang have undskyldt sine smædedigte over for Cæsar, der skulle have kvitteret med en middag. Andersen anfører her og i flere andre tilfælde ingen kilder, men kilden er Suetons biografi (*Iul.* 73), hvorfor en sådan historie nok hellere burde udelades. Senere i samme afsnit (s. 207) præsenterer Andersen også kort og præcis epikuræismen og stoicismen, men foreslår, at "det passer som fod i hose med deres indbyrdes bekendtskab", fordi både Cæsar og Catul havde epikuræiske tendenser. Imidlertid kunne en person med stoiske tendenser og et aktivt politisk liv godt danne et livslangt venskab med en person af epikuræisk observans. Tænk blot på Cicero og Atticus. Andersen nævner naturligvis også Kallimachos som inspirationskilde til neoterikerne og citerer eller måske parafraserer ham for "et stort digt er et stort onde". Dette er en af den slags citater, som mange kender og citerer, mens kun få har læst den oprindelige kilde. Det oprindelige citat lyder således: "Ὅτι Καλλίμαχος ὁ γραμματικὸς τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ (Ath. 3.72a = fr. 465).

I samme afsnit om Catul og hans tid bringer Andersen følgende citat fra den danske digter Peter Laugesen: "Catullus er / kun Catullus". Selvom udsagnet lyder banalt, vil Andersen bibringe sine læsere den mening, at ordene er "mere poetiske og langt mere kontroversielle, end man måske umiddelbart kunne tro". Andersens argumentation er vanskelig at følge, men oversætterens argument lader til at være, at eftersom vi næsten kun udelukkende har Catuls egne digte som kilde til denne olddigers biografi, er vores forståelse af ham afhængig af, hvordan vi læser disse digte. Andersen anfører selv, at da Catul hverken skrev autofiktion eller bekendelseslitteratur, kan man kun vanskeligt sætte lighedstegn mellem den historiske Catul og digter-jeg'et i dennes poesi. Kort sagt: De manglende eksterne kilder til Catul skulle gøre, at "Catullus er / kun Catullus". Det er korrekt, at vi stort set kun kender Catul ud fra hans egen produktion. Men dette er langt fra enestående for Catul. En god måde at afsløre banaliteter eller meningsløse udsagn på er ved at indsætte 'ikke', så påstanden lyder: Catul er ikke kun Catul. Udsagnet "Catullus er / kun Catullus" lyder ikke bare banalt, men er det.

Oversættelsesstrategi

Andersen præsenterer overvejelserne bag sin oversættelse på siderne 213-15. Her finder man mange gode overvejelser og interessante betragtninger, men det gør det vanskeligt at vurdere hans oversættelse, da han ikke definerer, hvem han oversætter for. Der er særligt to punkter i afsnittet, som bør fremhæves: For det første skriver Andersen, at han har lagt vægt på en "konsistent oversættelse", således at fx *lepidus* hver gang oversættes til 'læber'. Det er ikke klart, hvorfor Andersen har givet sig selv dette benspænd. En konsistent oversættelse kunne give mening, hvis man fx oversætter kulturbundne termer, der kun vanskeligt lader sig oversætte fx *virtus*, *otium*, *nobilitas* etc. Men hos Catul synes det blot at være unødvendigt. Det er da også let at finde eksempler på en sådan manglende konsistens: I digt 2 og 3 oversættes *deliciae* til "store lykke", mens samme udtryk i digt 32 er blevet til "dejlige skat". Et andet godt eksempel er i digt 8, hvor *puella* først bliver til "pige", men til sidst i digtet bliver til "tøs", for nu er stemningen i digtet vendt. Et sidste eksempel er, at den samme verselinje findes ord til andet i digt 21 og 24, men linjerne er oversat forskelligt. Andersen insisterer også på at oversætte *candida*, anvendt om en kvinde, til fx "lyshudet", og han redegør rigtigt for, at det var et skønhedsideal dengang. Men oversættelsen bliver næsten ufrivillig

komisk eller barok, når digt 86 begynder således: "Quintia, hun er et skår i manges øjne, i mine // hvid, høj, rank".

For det andet gør Andersen meget ud af at forklare, hvordan han oversætter Catuls sjofelheder. Han beskriver fx, at ordet *moechus*, et græsk låneord, bliver til "fuckboy", som vi har lånt fra engelsk. Det kan der være en vis fornuft i, selvom der er risiko for, at ordet glider lige så hurtigt ud af dansk, som det er kommet ind. Men Andersen holder sig i det hele taget ikke fra engelske låneord, skønt Catul ikke bruger et græsk ditto: i digt 32 "please" for *amabo* og "baby" for *lepores*, i digt 44 "bitcher" for *autumant* samt i digt 93 "at please" for *placere*. Direkte talesprog skræmmer heller ikke Andersen fx "dennehersens" digt 1, "dødssyge" digt 5, "træls" digt 73 samt at "disse" digt 104. I samme afsnit beskriver Andersen også, at han har ønsket at være "præcis så vulgær, som Catul er, hverken mere eller mindre" (s. 213). Sådan skal det selvfølgelig være, og ingen er tjent med en Catul-oversættelse fuld af tågede eufemismer. For det meste lykkes dette for Andersen, og han går virkelig også til den, fx i det kendte digt 57 om Cæsar og Mamurra, hvor de kaldes "kinky bøsserøve", "piksyg[e]", "glubske i sengen" og med "piger som rivaler". Det er godt, sjovt og i overensstemmelse med forlægget. Enkelte steder er det mindre vellykket. Andersen holder fx teksten ud i strakt arm ved oversættelsen af digt 58a, hvor Lesbia tilbyder sine ydelser til Remus' stolte sønner. Catul bruger glosen *glubo*, der i sin grundbetydning betyder at fjerne barken fra et træ. Andersen oversætter det til "skræller // grenen". Dog er 'at skrælle gren' ikke et idiomatisk udtryk på dansk, og det ligger for tæt op ad det konkrete billedsprog på latin. Udtrykket må have været alment kendt for en romer, så alle mulige underspillede og smålumre udtryk ville være kærkomne her, men ikke et selvopfundet et. Modsat går Andersen nok for langt i digt 29 *expatrat* "spermet", i digt 38 *me hercule, et laboriose* "For fuck, det sutter max røv", i digt 43 *o saeculum insapiens et infacetum!* "Fuck, et lamt og usmageligt århundred!", i digt 56, hvor *res est ridicula et nimis iocosa* bliver til "Wåun, en grineren, alt for syg historie", i digt 77 *heu heu* "fuck" samt i digt 105, hvor *Musae furcillis praecipitem eiciunt* bliver til det noget mere vulgære "Muserne kaster ham ned prompte på hoved og røv".

De oversatte digte og metrikken

Efter at have sammenlignet Andersens oversættelse med originalen kunne man have lyst til at kommentere mange enkeltheder. Fx i det kendte digt 85 bliver *fortasse* til “sikkert” og *excrucior* til “jeg dør”, eller man savner paralleliteten i de tre konjunktiver i digt 5. Men det må man acceptere, hvis man, sådan som traditionen byder på dansk, vil have en oversættelse på vers. Det efterladte indtryk er, at Andersen er en yderst kompetent oversætter, og at vi i dag står med frugterne af mange års studier og arbejde i latinens tjeneste. Et eksempel blandt mange på en vellykket oversættelse er de første to vers fra digt 8.

Miser Catulle, desinas ineptire,
et quod vides perisse perditum ducas.

Catul, dit skravl, hold op med at være blåøjet.
Og det, som du kan se, er dødt, er tabt – fat det!

Oversættelsen er upåfaldende i den forstand, at det virker som et naturligt dansk med almindelige vendinger og formuleringer samtidigt med, at Andersen også effektivt formår at skildre Catuls desperation. Et andet eksempel er de sidste fire vers af digt 72.

nunc te cognovi: quare etsi impensius uror,
multo mi tamen es vilior et levior.
qui potis est, inquis? quod amantem iniuria talis
cogit amare magis, sed bene velle minus.

Nu ved jeg, hvem du er, og selv om jeg brænder des værre,
virker du stadigvæk langt simplere, billigere.
Spørger du, hvordan? Fordi den slags utroskab gør en elsker
mere forelsket, ja – men: lidt mindre positivt stemt.

Ud over at formidle indholdet tillader Andersen sig også at skrive “des værre”, der straks fører tankerne hen på ‘desværre’, hvilket på fin vis udtrykker jeg-persons ærgrelse over stadig at elske Lesbia. Det fremgår ikke af forlægget, men er en udmærket nuance til Catuls digt.

Et lignende tilfælde er i digt 60, hvor “monstro” i forbindelse med den libyske hunløve leder tankerne hen på ‘monstrøs’. Endnu et eksempel på sproglig veloplagthed er i digt 88, der handler om Gellius, der formår at udføre autofellatio. Andersen beskriver aktiviteten som, at “han kan guffe sig selv”, der fint spiller på slangudtrykket ‘en guffer’. I digtet ovenfor tolker Andersen også den latinske *iniuria* som “utroskab”. Det er sådanne tilfælde, hvor Andersen i sin oversættelse tydeligt lader en tolkning af digtet træde frem, at oversættelsen fungerer bedst. Et andet herligt eksempel er, når en andens digters bøger i digt 36 bliver omtalt som “lokumsruller”, oversat fra *cacata carta*. Til sidst må der også falde en bemærkning om digt 56, hvor Andersen tilsyneladende fremsætter en ny tolkning. Digtet handler om, at jeg-personen tager en dreng, nok en slavedreng, i akten med en pige, og normalt vil man nok mene, at jeg-personen derfor straffer slaven seksuelt, da *cecidi* ifølge Loeb-udgaven både kan forstås som *verberavi* og som *pedicavi*. Men hos Andersen, der kalder det en “sandwich”, er der tydeligvis tale om en *ménage à trois*. Således bliver dette Catul-digt i Andersens oversættelse kun mere spændende og saftigere at læse.

En af de store styrker ved oversættelsen er Andersens arbejde med metrikken. Han vier derfor også et helt kapitel til at give en grundig gennemgang af de forskellige versmåle (s. 217–28), og hvordan han har gengivet dem på dansk. Af samme grund er trykket på pædagogisk vis markeret i alle de latinske navne, og man fornemmer her den erfarne gymnasielærer, der ved, at trykket langt fra falder naturligt for de fleste gymnasieelever og andre læsere. Afsnittet er forbilledligt klart og viser, hvor man i den danske oversættelse bør lægge trykket. Således burde de fleste læsere nu være i stand til at læse Catul i oversættelse på det samme metrum, som Catul brugte. Men for at det lykkes kræves det, at man læser langsomt og kender versmålet godt, og undertiden falder verset ikke af tungen, fx denne verselinje fra digt 16 “Røven knepper jeg jer to i og munden”.

En filologisk funderet oversættelse

I anmeldereksemplaret, der er blevet tilsendt Aigis-redaktionen, findes vedlagt en følgeskrivelse fra forlaget. Her hedder det om oversættelsen, at den er "filologisk funderet" – hvilket må siges at være en liden skjult og berettiget kritik af Voetmann, der i sin oversættelse ikke nævner sin tekstudgave. Selvom man burde kunne forvente, at enhver oversættelse fra de klassiske sprog er filologisk funderet, for en oversætter må i sagens natur forholde sig kritisk til sin tekst, er det altså desværre nødvendigt at gøre opmærksom herpå. Det er derfor kun glædeligt, at Andersen har et helt afsnit viet til Catuls overlevering, beskrivelse af den brugte udgave og en oversigt over de steder, hvor Andersen afviger fra udgaven. Imidlertid fremgår det desværre ikke, hvor Andersen har sine alternative læsemåder fra, men det kan blot konstateres, at hans læsninger ikke udelukkende stammer fra apparatet i den brugte udgave, R.A.B. Mynors' Oxford-udgave fra 1958. Andersens begrundelse for valget af denne udgave er problematisk. Han skriver, at han bruger udgaven, fordi den "stadig i dag er den mest brugte". Men hvor mange – eller hvor få – der anvender en given tekstudgave, kan aldrig i sig selv være et argument for at bruge eller ikke at bruge den pågældende udgave. Den rette fremgangsmåde i valget af tekstudgave er at studere de forskellige udgaver og ikke mindst læse de anmeldelser, som udgaverne har kastet af sig. Kun således kan oversætteren træffe et oplyst valg om, hvilken udgave der egner sig bedst.

En stor mangel ved oversættelsen er manglen på en litteraturliste (hvilket meget vel kan være forlagets skyld), der ville have gjort det muligt at danne sig et indtryk af Andersens arbejde. En litteraturliste ville også i sig selv være en hjælp til den læser, der vil vide mere. Det er således uvist, om Andersen har orienteret sig i Stephen Harrisons kendte artikel, hvor der argumenteres for, at den bedste udgave på det tidspunkt var G.P. Goolds fra 1983.⁴ Ønsket er ikke, at Andersen nødvendigvis følger Harrison, selvom han er en autoritet på feltet, eller argumenterer imod ham, men i det mindste lader læseren vide, at han er bekendt med Harrisons synspunkter. I samme artikel argumenterer Harrison også for behovet for en ny Catul-tekst, og siden artiklen udkom i år 2000, har Trappes-Lomax udsendt en udgave, der flere steder radikalt gør op med de hidtidige Catul-udgaver.⁵ Men det er desværre uvist, om Andersen er bekendt med

4. Harrison (2000) 68 samt Goold (1983).

5. Trappes-Lomax (2007).

dette. Dog er et begrundet valg af den anvendte udgave ikke tilstrækkeligt, for Catul er så skrøbelig overleveret, at mange tekstproblemer behandles i artikelform. Fx har Kristoffer Maribo udgivet teksten til digt 66 i en artikel og bl.a. argumenteret for den væsentlige tekstrettelse, at de to første vers i digt 67 burde være slutningen på digt 66.⁶ Men, eftersom vi ikke ved, hvad Andersen har læst, er det uvist, om han er uenig i de foreslåede tekstrettelser eller blot ikke kender til artiklen. Kritikken her er ikke, at Andersen nødvendigvis skal følge de nyere udgaver i alle enkeltheder, men som minimum er han nødt til at forholde sig til udgaverne og deres foreslåede læsninger.

Ved siden af et grundigt arbejde med tekstkritikken må man også forvente, at oversætteren øser af den internationale faglitteratur samt forholder sig til tidligere danske og udenlandske oversættelser. Herom oplyser Andersen, at han har “konsulteret forskellige kommentarer, oversættelser og andre værker på fortrinsvis engelsk og tysk” (s. 215). Igen savnes en litteraturliste, der kan vise, hvad Andersen har læst. Et konkret eksempel er fra det kendte gravdigt til broderen, digt 101, hvor Andersen tolker *postremo* som et adjektiv, mens Thomas Hockings i en nyere artikel overbevisende argumenterer for, at det hellere skal opfattes som et adverbium, og i sammenhængen er det ikke en uvæsentlig forskel.⁷ Dette skal blot tjene som et enkelt eksempel på, hvor vigtigt det er i oversættelsesarbejdet at inddrage den nyeste forskning og tolkning af Catuls værk.

At oversætte fragmenter eller ej

I den føromtalte følgeskrivelse fra forlaget gør man også stolt opmærksom på, at Catul tidligere er udkommet i Voetmanns oversættelse, men for “fuldstændighedens skyld” finder man i den nye oversættelse også fem Catul-fragmenter samt to digte fra Appendix Vergiliana, der tidligere har været tilskrevet Catul. Bemærk også undertitlen på Andersens oversættelse “Samlede digte”. Det havde Andersen dog ikke behøvet. For hvis man ikke tidligere har læst Catul-fragmenter, og dermed sætter næsen op efter nyt spændende originalmateriale fra Catul, skuffes man. Fx handler fragment 1, der blot fylder 4 linjer, om en lund indviet til Priapus, og fragment 2 og 3 fylder kun en enkelt

6. Larsen (2019).

7. Hockings (2018).

linje hver. Catul-fragmenter er ikke for den brede offentlighed. Yderligere savner man for de tre første fragmenter viden om, hvilken kontekst fragmenterne er overleveret i.

Hvad angår fragment 4 og 5, kan der sættes spørgsmålstegn ved, om der i grunden er tale om fragmenter, hvis man forstår fragment som en passage skrevet af den antikke forfatter selv. Fx lyder Andersens oversættelse af fragment 4 således:

Plinius, hist. nat. xxviii. 19: Hinc Theocriti apud Graecos, Catulli apud nos proximeque Vergilii incantamentorum amatoria imitatio.

Plinius den Ældre i sin *Naturhistorie*, 28, 19: "Heraf kommer blandt de græske forfattere Theokrits, og blandt vores forfattere Catuls og Vergils kærlighedsdigte, der efterligner besværgelser"

Her omtaler Plinius tydeligvis et kendetegn ved Catuls digte, og det er ikke uinteressant for forskningen. Der er dog ikke tale om en stump af Catuls originale poesi, men alene et vidnesbyrd. Dette er således ikke i streng forstand et fragment, og hvis man ser på Andersens udgave, er det markeret typografisk, at fragment 4-5 adskiller sig fra fragment 1-3. Yderligere kan man pege på, at Oxford-udgavens fragment 4-5 ikke findes blandt Teubner- og Loeb-udgavens Catul-fragmenter. Selvom der i grunden ikke er tale om et fragment, ville det være kærkomment at læse, hvad Andersen mener om, at nogle af Catuls digte ifølge Plinius skulle være besværgelser. Men Andersen har ingen bemærkning til passagen i sit kommentar afsnit. Yderligere har en læser behov for at vide, hvem Plinius var, hvilken type værk *Naturhistorien* er og ikke mindst citatets kontekst.

I samme afsnit som fragmenterne oversætter Andersen også to digte fra Appendix Vergiliana, der tidligere er blevet udgivet som en del af Catuls værk. I noterne giver Andersen en interessant forklaring på, hvorfor de to digte er gledet ind blandt Catuls digte. Men da den moderne filologi har slået fast, at digtene ikke er Catuls værk, ville det nok være bedre at lade det blive ved det.

Når oversættelsen er svær at forstå

Som bekendt må mange forhold tages i betragtning, når man oversætter. Det vigtigste må dog være, at oversættelsen er forståeligt dansk. Her kan man flere steder rejse kritik af oversættelsen, for oversættelsen er sine steder, efter bedste skøn, svært forståelig eller direkte uforståelig. For det sker i flere af digtene, at Andersen placerer sig et underligt sted mellem at oversætte ord og at oversætte mening. Et par eksempler er på sin plads: I digt 86 hedder det, at en kvinde ikke har "et gran krydderi", oversat fra *nulla...mica salis*. I sådanne tilfælde må man enten oversætte til fx 'et gran salt' med passende forklaring i kommentaren eller, hvilket er bedre, finde en passende dansk ækvivalent. Det er også svært at få mening ud af denne sætning på dansk, da der gøres for megen vold mod den danske syntaks, i digt 115 "[...] men han selv er en kæmpestor ikke // mand, men [...]". Hele pointen i digt 26 er, at *oppono* både kan betyde 'at vende imod' og 'at pantsætte', men et lignende ordspil findes ikke i oversættelsen og forklares heller ikke i kommentaren. Digtet er således i oversættelsen, hvis ikke helt, så næsten uforståeligt.

Et andet godt eksempel er det kendte *dicit* i Catul 70.3. Det skal i konteksten oversættes til 'det siger hun'. Det giver altid problemer for elever at oversætte det, for på dansk er 'at sige' divalent: Nogen siger noget. Sådan forholder det sig ikke på latin. Digtet og oversættelsen citeres herunder *in extenso*:

Nvlli se dicit mulier mea nubere malle
quam mihi, non si se Iuppiter ipse petat.
dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
in vento et rapida scribere oportet aqua.

Ingen mere end mig vil hun giftes med, siger min dame,
selv om så Júppiter selv kom for at få hendes hånd.
Siger. Men hvad der er sagt til en liderlig elsker af kvinder,
det kan man skrive i vind eller i strømmende vand.

I oversættelsen mangler “siger” både et subjekt og et objekt. De færreste uden kendskab til digtet på latin ville kunne placere dette fritsvævende “siger” korrekt, hvilket gør digtet så uklart, at det åbner for en mængde tolkninger, der ikke kan findes belæg for i originalen. Et andet rammende eksempel på, at Andersen ligger for tæt op ad originalen, er i digt 8. Her omtaler Catul sig selv i flertal, men at omtale sig selv i flertal giver nogle uheldige associationer på dansk og gør mange fejlagtige tolkninger af digtet muligt.

I forhold til mængden af kommentarer er det en vanskelig balancegang for en oversætter at vurdere, hvor meget realia der er nødvendigt for at forstå digtene uden at fortabe sig i enkeltheder. Hvad angår de lange, lærde digte (digt 61–68) forsyner Andersen læseren med passende oplysninger om de mange mytologiske referencer mv. Dog kunne en kort omtale af paraklausithyrongenren gøre det lettere at se komikken i digt 67. Ved de øvrige digte savner man i flere tilfælde yderligere oplysninger om de enkelte digte, for ofte er den eneste oplysning i kommentaren af typen: De nævnte personer kan ikke identificeres, men måske er de også omtalt i et andet digt. Fx ved digt 59, hvor en kvinde stjæler mad fra et ligbål, ville det være hjælpsomt til forståelsen af digtet, hvis man i kommentaren oplystes om, at det var romersk skik at placere et måltid oven på ligbålet, før det antændtes. Hvis man i digt 27 skal forstå baggrunden for, hvorfor vandet bliver forbandet, må man vide, at det var almindelig skik i antikken at opblande vinen med netop vand. I digt 31 tales der om “husguder”, i digt 39 om en “kvabset umbrer” og i digt 52 om “embedsstolen”, men betydningen heraf kan man ikke forudsætte hos læseren. Lignende eksempler er “feberluder” i digt 6 og “håret salvet” i digt 10. Sine steder synes kommentaren også ujævn. Fx oplyser Andersen til digt 3, at også Ovid og Statius har skrevet digte til afdøde kæledyr, men undlader ved digt 5 og 7 at henvise til Martials epigram 6.34, der er en direkte replik til dette Catul-digt.

Endelig er der enkelte ubetydelige småfejl: “Serápis’s” digt 10, manglende accent i “Thallus” i digt 25, “pathos” i digt 39, brugen af vokativ i stedet for nominativ og manglende accent “Septimi” i digt 45 samt en henvisning på side 239 til filosofen Seneca, der skulle have været til Seneca den Ældre (*Controv.* 7.4.7).

Litteraturliste

- Gelsted, O. 1997. *Digte: latin/dansk*. København.
- Goold, G.P. 1983. *CATULLUS: Edited with Introduction, Translation, and Notes*. London.
- Harrison, S. 2000. "The Need for a New Text of Catullus" i C. Reitz (ed.) *Vom Text zum Buch*. St Katharinen: 63-79.
- Hockings, T.A.J. 2018. "Notes on the Text and Interpretation of Catullus 101", *Mnemosyne* 71: 693-701.
- Juel, A. 1937. *Catul: Kærlighed og Had*. København.
- Kølkær, M. 2024. "Elevernes nye favorit-Catul". Anmeldelse af *Catul: Digte* af H. Voetmann i *Logos* nr. 1: 63-65.
- Larsen, K.M.E. 2019. "C. Valerii Catulli Carmen 66: A Critical Edition with Introduction, Translation and Textual Commentary", *Classica et Mediaevalia* 67: 109-52.
- Trappes-Lomax, J.M. 2007. *Catullus: A Textual Reappraisal*. Swansea.
- Voetmann, H. 2023. *Catul: digte*. København.